

Vihreiden nuorten ja opiskelijoiden liitto

PERIAATEOHJELMA

Periaateohjelmatyöryhmän esitys liittokokoukselle 15.3.2009

1 Onnellisuus politiikan tavoitteeksi

Tämä periaateohjelma asettaa onnellisuuden politiikan tavoitteeksi. Poliitikamme tavoitteena on, että jokaisella ihmisellä on oikeus ja mahdollisuus etsiä onnellisuutta. Hyvä elämä on mielestämme parempi tavoite kuin talouskasvu, täystyöllisyys tai hyvinvointivaltion ylläpitäminen – vaikka kaikilla näillä voi olla oma osansa tavoitteen saavuttamisessa.

Tarvitsemme politiikkaa, joka katsoo seuraavaa kvartaalia kauemmas. Nyt tehtävät päätökset vaikuttavat kymmenien vuosien päähän. On kyettävä irtautumaan päivänpolitiikasta ja katsottava pidemmälle tulevaisuuteen.

Poliittisen liikkeen perusta on niissä vaatimuksissa, joihin se uskoo. Alla on listattu neljä peruseriaatetta, joihin me uskomme.

* Oikeudenmukaisuus - Yhteiskunnan arvo mitataan siitä, miten hyvin sen huonoimmassa asemassa olevat voivat suhteessa muihin. Oikeudenmukaisuuden tulee ulottua tuleviin sukupolviin, lähellä ja kaukana eläviin kanssaihmiisiin sekä niihin, jotka eivät kykene itse puolustamaan itseään.

* Luonnon itseisarvo - ympäristö ei ole vain ihmisten olemassaolon materiaallinen perusta. Luonnolla ja eri eliölajeilla on myös ihmisestä riippumaton itseisarvo.

* Autonomia - Haluamme elää yhteiskunnassa, jossa jokaisella on oikeus vapauteen, omaan elämäntapaan ja vaikuttamiseen.

* Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo – Samat perus- ja ihmisoikeudet kuuluvat kaikille ihmisille, eikä ketään saa syrjiä minkään henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella.

1.1 Keitä me olemme ja mistä tulemme? (KOHTA TULEE TEKSTIBOKSIKSI)

Teollistumisen ajan poliittinen toimija oli tehtaassa työskentelevä valkoinen heteromies. Sittenmin poliitiikan areenalle on marssitettu aiheita, jotka ovat hämärtäneet vanhaa oikeisto-vasemmisto-akselia.

Feministit, mustien kansalaisoikeusliike, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, vammaiset ja kolmannen maailman sorretut sekä paikalliset etniset vähemmistöt julistivat maailmalle omat vaatimuksensa. Rauhanliike toi aseistariisunnan ja ydinaseiden vastustamisen kaduille. Antiautoritääriäinen uusi vasemmisto hylkäsi kapitalismin ohella kommunistimaiden epäonnistuneen reaaliosialismin. Palkankorotusten ohelle alettiin vaatia myös elämänlaatua parantavia uudistuksia, esimerkiksi työajan lyhennystä.

Vihreä liike syntyi uusien poliittisten vaatimusten ja pehmeämpien arvojen eteenpäin viejäksi. Ympäristönsuojelu on ollut liikkeen keskeinen, mutta ei ainoa vaatimus. Yhdenvertaisuus, rauha, demokratia ja onnellisuuden nostaminen talouskasvun edelle muodostavat yhdessä ympäristön kanssa vihreyden perustan. Ympäristö ei merkitse meille vain kauniita luontomaisemia, vaan olemassaolomme aineellista kivijalkaa. Ympäristönsuojelu, yksilönvapauksista huolehtiminen tai kirjastojen ylläpitäminen ovat hyvinvointimme perusedellytyksiä.

Heikoimpien auttamisen sijaan puhumme mieluummin kaikkien ihmisten itsenäisyydestä, osallisuudesta ja vapaudesta: kaikkien lähtökohtaisesta vapaudesta tavoitella onnea haluamallaan tavalla, loukkaamatta muiden vapauksia, ja mahdollisuudesta osallistua itseään ja ympäristöään koskeviin päätöksiin.

2 Ympäristö

Luonnolla on itseisarvo, jota on kunnioitettava. Tulevaisuuden ja erilaisten ongelmien tarkastelu vain ihmisten näkökulmasta on kestämatöntä. Se johtaa helposti lyhytnäköisen hyödyn painottamiseen luontoarvojen kustannuksella.

Biodiversiteetti, nykyisenlainen ilmasto, puhtaat vesistöt ja ilma sekä luonnonvarojen kestävä käyttö muodostavat ihmiskunnan hyvinvoinnin materiaalisin perustan. Onnellisen elämän ja hyvinvoinnin tavoittelu ei ole mahdollista, jos elämän edellytykset vaarantuvat. Ihmiskunta voi vahingoittaa vakavasti tätä perustaa omalla toiminnallaan, mutta myös suojella sitä.

Korkeamman elintason tavoittelu esimerkiksi tuottamalla sähköä ja lämpöä hiilivoimaloissa kiihdyttää globaalia ilmastokriisiä. Uhkia aiheutamme erityisesti me, jotka asumme länsimaissa. Lyhytnäköisillä toimilla vauhditetaan ilmastomuutosta ja elinympäristön kriittistä muutosta.

Luontoalueilla on myös esteettistä arvoa: toiselle kauneinta ja elähdyttävintä on aarniometsä, toiselle kaupunkipuisto. Arvokkaat luonnonympäristöt ja luonnon tarjoamat henkiset arvot on suojeltava. Oikeus luonnon ihmeisiin ulottuu myös tuleviin sukupolviin.

Voimme tuottaa paljon hyvinvointia pienelläkin ympäristökuormituksella. Poliitikka, joka ei kykene varmistamaan elämän materiaalisin perustan säilymistä, on idealistista haihattelua. On aika panna rajoittamattomaan materiaalisin kasvuun uskovat savupiippujen halaajat kuriin.

Alla olevien osioiden jaottelu on vielä tarkastelussa.

2.1 Luonnonvarat ja talous

Kapitalistisessa taloudessa ympäristön kuormittaminen on ollut ilmaista ja rajoittamatonta. Biosfääriin hyväksikäyttämisen haitat jäävät usein köyhimpien ja yhteiskunnan maksettavaksi. Vastuullisesta tuotannosta on tehtävä helpompaa, halvempaa ja mukavampaa kuin vastuuttomasta.

Yksittäisen yrityksen on käytännössä mahdotonta muuttaa toimintaansa ympäristön kannalta aidosti kestävänsuuntaan, jos se rajoittaa voittoja. Talousjärjestelmän reunaehdot on muutettava niin, että voittojen tekeminen ympäristön kustannuksella loppuu.

Ekologinen verouudistus ja päästökauppa ovat tämän päivän tärkeimmät keinot talouden ohjaamiseksi ympäristöä huomioivaan suuntaan. Verotuksen painopistettä on siirrettävä työn verotuksesta luonnonvarojen käytön, kuluttamisen ja saastuttamisen sekä luontoympäristöjen tuhoamisen verottamiseen. Verotettavia haittoja olisivat ainakin kasvihuonekaasujen ja ilmanlaatua pilaavien päästöjen tuottaminen, kaupunkitilan kuluttaminen autoilla, ravinnepäästöjen tuottaminen maataloudessa ja jätteet.

Kulutuksen vähentämisen jälkeen vasta toissijainen keino ympäristön suojelemiseksi on tukea suoraan esimerkiksi uusiutuvan energian tuotantoa tai joukkoliikennettä. Jos autoilu on kalliimpaa, joukko- ja kevyenliikenteen kilpailukyky paranee itsestään ilman lisätukia.

Teknologioista voi olla merkittävää apua ympäristöongelmien ratkaisussa. On tarpeen lisätä tilapäisiä tukia uusien teknologioiden ja infrastruktuurin kehittymiselle kaupallisesti kilpailukykyisiksi.

2.2 Luonnonsuojelu ja energiantuotanto

Kaikkea ympäristönsuojelua ei voi eikä kannata jättää säänneltyjen markkinoiden varaan. Vakaville ympäristötuhoille, luonnon monimuotoisuuden häviämislle ja hiljaisille luontoalueille ei voi määritellä hintaa.

Yksittäisten lajien ohella myös kokonaisia laajoja elinympäristöjä on voitava suojella poliittisilla päätöksillä eli julistamalla ne luonnonsuojelualueiksi. Taloudellisesti hyödynnettäviä elinympäristöjä on käytettävä nykyistä kestävämmiin.

Suomessa tulee suojella viimeiset vanhat metsät. Suojeltujen metsien osuus tulee nostaa 10 prosenttiin. Myös viimeiset luonnontilaiset suot tulee rauhoittaa. Vain riittävän suuret ja yhtenäiset alueet takaavat monimuotoisuuden säilymisen. Itämeren ravinnepestöjä on vähennettävä vuoteen 2020 mennessä tasolle, joka turvaa merieliöstön monimuotoisuuden palautumisen. Vähintään kolmannes Itämeren alueesta tulee rauhoittaa kokonaan kalastukselta ja muulta hyödyntämiseltä.

Sitovien määräysten antaminen on toisinaan tarpeen vero-ohjauksen lisäksi. Esimerkiksi rakentamisen ja laitteiden energiatehokkuudelle asetettavilla tiukoilla rajoilla voidaan säästää energiaa ilman energiaverojen korottamista.

Voimakkaasti elinympäristöihin vaikuttavan toiminnan tulee olla luvanvaraista. Esimerkiksi vesivoimaloiden perustamisen ja kaivostoiminnan on oltava tiukasti luvanvaraisia niiden suurten ympäristövaikutusten vuoksi, ja odotettavissa oleva hyöty on arvioitava suhteessa ympäristölle ja lähialueen asukkaille koituvan haittaan.

Energiantuotantoa tulee suunnitella teollisuuden tarpeiden sijaan koko yhteiskunnan tarpeiden mukaan. Uusia ydinvoimaloita ei tule perustaa, sillä ydinvoima on uusiutumaton energia, jonka tuotantoketju on ongelmallinen. Lisäkapasiteetin rakentaminen syö tilaa kestävämmiltä energiantuotannon keinoilta. Nykyiset ydinvoimalat tulee sulkea niiden käyttöiän lähestyessä loppuaan.

2.3 Kulutuskulttuurin murtaminen

Elämme kulutuskulttuurissa. Tajuntaamme syötetään päivittäin kaupallista saastetta, tuhansia viestejä siitä, millaisia meidän pitäisi olla, mitä meidän pitäisi omistaa ja mitä meidän pitäisi kuluttaa. Toisin eläminen on usein hankalaa tai mahdotonta.

Kaupallisten tilojen lisäksi asutuskeskuksiin tarvitaan julkista, kuluttamisesta vapaata tilaa. Yrityksillä ei voi olla oikeutta rajata julkisen tilan perimmäisiä yksiköitä, katuja ja toreja, omaan käyttöönsä kattamalla niitä tai sisällyttämällä niitä kauppakeskuksiin. Julkisessa tilassa on oltava oikeus oleskella ilman ostopakkoa.

Luontopolut, kirjastot ja ystävien olohuoneet ovat erinomaisia paikkoja nauttia elämästä. Epäkaupalliselle ilmoittelulle on tarjottava maksutonta tilaa. Kaupallisesta mainostilasta perittyjä hintoja on nostettava kaupallisen saasteen määrän hillitsemiseksi. Kaupallisten mainostajien rinnalle tarvitaan julkisen ja kolmannen sektorin markkinointia muistuttamaan siitä, miten elämänlaatua voi parantaa kuluttamatta ja aineettomasti.

2.4 Maailmanlaajuisia ratkaisuja

Ympäristöongelmat ja niiden vaikutukset eivät tunne valtioiden rajoja, vaan niiden ratkaisemiseen tarvitaan rajat ylittävää politiikkaa. Kestävä kulutus ja tuotanto eivät ylitä ympäristön kantokykyä vaan tarjoavat hyvinvointia kaikille ihmisille maailmassa.

Länsimaat ovat rikastuneet ympäristön kustannuksella ja hyödyntäen kolmannen maailman maiden raaka-aineita sekä työvoimaa. Nyt meidän on kannettava päävastuu vahinkojen torjumisesta ja jo aiheutettujen paikkaamisesta. Maapallon sietokyvyn kannalta on tärkeää, että rikkaat maat tarjoavat teknologiaa, koulutusta, osaamista ja sijoituksia infrastruktuuriin köyhempien maiden käyttöön. Näiden maiden tulisi pystyä välttämään meidän virheemme ja siirtyä vaurastuessaan suoraan puhtaaseen tekniikan käyttöön.

Ympäristönsuojelun tulee olla köyhille maille taloudellisesti kannattavaa. Kannustimia voidaan luoda esimerkiksi maailmanlaajuisella päästökaupalla, jossa jokaisella valtiolla olisi lähtökohtaisesti oikeus yhtä suureen ympäristökuormitukseen asukasta kohti, mutta kiintiötään voisi myydä eteenpäin.

Ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi rikkaiden teollisuusmaiden on sitouduttava vähintään 30 prosentin päästövähennyksiin vuoteen 2020 ja 80 prosentin vähennyksiin vuoteen 2050 mennessä. Näillä toimenpiteillä maapallon lämpeneminen pitäisi olla mahdollista pysäyttää kahteen asteeseen.

Mikäli päästövähennyksiä ei saavuteta, on rangaistuksena maksettava sakkoa rahastoon, josta korvataan ilmastonmuutokseen sopeutumista aiheuttavia kuluja erityisesti köyhille maille. Vähennystavoitteiden saavuttamiseksi energiankulutuksen kasvu on taitettava välittömästi ja fossiilisia polttoaineita korvattava uusiutuvalla energialla.

3 Onnellinen elämä

Politiikan tehtävä ei ole päättää, mikä ihmisestä tekee onnellisen. Päätöksillä voidaan kuitenkin parantaa mahdollisuuksia tavoitella onnea ja ehkäistä ongelmia, jotka heikentävät onnellisuutta. Poliitiikan pitäisi luoda onnellisuuden kasvun edellytyksiä pelkän bruttokansantuotteen pohtimisen sijaan.

Hyvinvointivaltio on olemassa ihmisten yhteisenä vakuutuksena yllättäviä ongelmia vastaan. Sen tavoitteena on varmistaa yhteiskunnallisen tasa-arvon toteutuminen ja tarjota erilaisista taustoista tuleville ihmisille yhtäläisiä mahdollisuuksia tavoitella onnea. Ajattelemme, että onnellisuuden perusedellytyksiä ovat:

- * oikeudenmukainen toimeentulo,
- * hyvät ihmissuhteet ja kuuluminen johonkin yhteisöön,
- * terveys ja turvallisuus,
- * koti ja miellyttävä asuinympäristö,
- * mahdollisuus toteuttaa itseään ja olla hyödyksi itselleen ja muille,
- * mahdollisuus ottaa riskejä ja
- * mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä.

3.1 Työ ja vapaa-aika

Vakituisten, kokopäiväisten työsuhteiden rinnalle ovat tulleet erilaiset pätkittäiset, osa-aikaiset tai projektiluontoiset, kaikin puolin joustavat työt. Niiden tekijöille on sen sijaan taattava kunnolliset oikeudet ja kunnollinen toimeentulo.

Hyvinvointi ja raha eivät ole sama asia. Liian moni luopuu vapaa-ajastaan elääkseen työnsä ja materiaalisen kulutuksensa ehdoilla. Työelämän on joustettava ihmisten muuttuvien elämäntilanteiden mukana. Perhe, itsensä kehittäminen, sairastaminen, vammaisuus tai välivuosi pitää voida yhdistää työelämään.

Ikääntyminen vaatii työurien pidentämistä, mutta pidempään uraan on voitava mahtua tiiviimpiä ja väljempiä työkaksia. Nämä työkaksot voivat tarkoittaa niin eripituisia työaikoja kuin erilaisia työtahtejakin. Esimerkiksi perustulolla voidaan mahdollistaa se, että ihminen tekee varsinaisen palkkatyön sijaan tai osa-aikaisen työn rinnalla muuta arvokasta työtä.

Julkisen sektorin työntekijöiden on voitava omalla ilmoituksellaan lyhentää työaikaansa. Työntekijän pitää pystyä muuttamaan yksipuolisesti jo neuvoteltu palkankorotuksensa vapaa-ajankorotukseksi.

3.2 Perustulo (TÄMÄ KOHTA TULEE TEKSTIBOKSIKSI)

Jokaiselle vastikkeetta maksettava perustulo olisi paras sosiaaliturvan muoto, joka huomioisi sen rikkautta, jota ihmiset jatkuvasti tuottavat riippumatta siitä, ovatko he töissä, vapaa-ajalla tai jossain niiden välissä.

Perustulo mahdollistaisi tilanteen, jossa kaikkien töiden vastaanottaminen olisi taloudellisesti kannattavaa, mutta ei koskaan pakollista, eikä työtä koskaan joutuisi tekemään millä ehdoilla

hyvänsä. Jokainen osaa itse parhaiten päättää, mikä on heille mielekkäintä työtä. Perustulo tekisi lyhyistä työkeikoista houkuttelevampia eikä periaatteellista velvollisuutta olla palkkatyömarkkinoiden käytettävissä olisi.

Sairauden aiheuttaman työ- ja toimintakyvyttömyyden, eläköitymisen ja normaalin toimeliaisuuden välisiä raja-aitoja tulee madaltaa. On järjetöntä haaskausta kannustaa tai pakottaa ihmisiä eläkkeelle vastoin heidän tahtoaan.

3.3 Onnellisuutta verotuksella

Verotus on tehokas tapa ohjata yhteiskuntaa ja säädellä taloutta. Suomessa verotusta on muutettava yksinkertaisempaan ja tasavertaisempaan suuntaan. Pääoma- ja palkkatulojen verotusta pitää yhtenäistää pääomatulojen verotusta kiristämällä sekä pienistä ja keskisuurista veroista maksettavaa veroa vähentämällä. Millekään ihmisryhmälle ei tule myöntää helpotuksia perintöverosta ja jo tehdyt kevennykset tulee perua.

Kansainvälinen verokilpailu vaikeuttaa riittävien verotulojen keräämistä. Euroopan unionin tasolla tarvitaan yhtenäinen, riittävän korkea minimitaso pääomaverotukselle. Verotuksen on oltava voimakkaan progressiivista: isommista tuloista on maksettava suhteessa enemmän veroja kuin pienemmistä.

Tarvitaan myös globaaleja veroja, joilla voidaan rahoittaa hyvinvoinnin rakentamista ja köyhyyden vähentämistä koko maailmassa. Samalla on pidettävä huolta, että kaikki säädettyt verot myös maksetaan. Veroparatiisien toiminta on lopetettava ja harmaan talouden veronkiertoon puututtava niin Suomessa kuin kansainvälisesti.

Globaalin köyhyyden lopettaminen edellyttää kansainvälisen talouden pahimpien epäoikeudenmukaisuuksien purkamista. Nämä asiat on yhdistettävä avoimeen, paikalliseen päätöksentekoon ja poliittiseen valintaan nostaa ihmisten enemmistö pois köyhyydestä. Tarvitaan esimerkiksi elinkeinojen kehittämistä, koulutusta ja seksuaaliterveyden parantamista.

3.4 Hyvinvointivaltio ja markkinat

Jokaiselle on taattava välttämättömät palvelut ja riittävä toimeentulo. Julkiset palvelut ja niiden edellyttämä riittävä verotus on säilytettävä.

Julkisesti tuotettujen palveluiden tarkoituksena on tasa-arvon ja hyvinvoinnin lisääminen. Julkisen palveluntuotannon etuna on, että se on demokraattisen päätöksenteon alaista. Koulutus- ja terveyspalveluiden on oltava pääosin julkisen vallan tuotantoa, koska yksityinen tuotanto saattaa aiheuttaa vakavia ongelmia, kun voittoa haetaan lisätukea tarvitsevien oppilaiden tai potilaiden terveyden kustannuksella.

Yksityisessä tuotannossa resursseja valuu myös yrityksen voiton tuottamiseen. Ongelmallisimpia ovat yksityiset yritykset, joilla on monopoliasema. Kilpailuviranomaisten mahdollisuuksia taistella monopoleja vastaan myös kansainvälisesti on kasvatettava.

Kuitenkin myös kilpailuttaminen, ulkoistaminen ja yksityinen tuotanto ovat hyvinvointivaltion työkaluja. Kukaan tuskin vaatii kuntaa tuottamaan itse omat kännykkänsä, ja usein myös talojen rakentamisen joku ulkopuolinen taho osaa paremmin.

Markkinat välittävät tietoa niukkuudesta ja tarpeista tavalla, johon mikään suunnittelu ei kykene. Markkinoilla tapahtuva kilpailu voi kannustaa parempaan suoritukseen, uuden luomiseen, tehokkaampaan toimintaan tai laadun parantamiseen.

Kilpailu ei kuitenkaan johda automaattisesti onnellisuuden ja hyvinvoinnin lisääntymiseen. Kilpailu ympäristöä tuhoamalla tai työntekijöitä riistämällä ei lisää hyvinvointia. Ihmisillä on oltava oikeus yrittää ja onnistua, mutta myös oikeus epäonnistua. Ihmisiä tulee kannustaa yhteistyöhön, ei pelkkään kilpailuun.

Äärimmäisen kilpailun oloissa onnettomuus, sairaus tai syntymäkodista saadut huonot lähtökohdat kaventavat kohtuuttomasti ihmisen mahdollisuuksia tavoitella onnea. Kilpailu ja markkinat tarvitsevat demokraattisen päätöksenteon asettamat puitteet, jotka varmistavat hyvinvoinnin edellytysten tasaisen jakamisen.

3.5 Asuminen ja liikkuminen

Ei ole olemassa yhtä hyvää tapaa asua, mutta on olemassa hyviä ja huonoja tapoja vastata ihmisten asumistarpeisiin. Hyvä asumispolitiikka lähtee siitä, että ihmisen kodin ja hänen tarvitsemiensa palveluiden välinen etäisyys on mahdollisimman pieni. Käytännössä tämä tarkoittaa tiiviitä, viihtyisiä asuinalueita, joissa ihmisillä on sekä yhteisiä että omia tiloja. Kerrostalojen ei tarvitse olla harmaita eikä oman puutarhan edellyttää pientaloa. Ihmisten on voitava suorittaa päivittäiset asiansa tarvitsematta autoa, ja liikkumisen on oltava mahdollista pyörällä tai helpolla ja halvalla joukkoliikenteellä. Keskusten ympäriltä tulee löytyä viheralueita, joissa on mahdollista rauhoittua ja riehaantua.

Jokainen tarvitsee kodin ja omaa tilaa. Elinympäristössämme on voitava elää itsenäistä, hyvää elämää esimerkiksi sokeana tai pyörätuolissa. Asuntojen liian vähäinen tarjonta suurimmissa asutuskeskuksissa nostaa asumisen hintaa kohtuuttoman korkeaksi. Tarjontaa on lisättävä siirtämällä valtion ja kuntien omistuksessa jo olevia maita ripeästi asuntotuotantoon ja nostamalla rakentamattoman, jo kaavoitetun tonttimaan kiinteistövero nykyistä korkeammaksi. Omistusasumisen verohelpotukset on purettava asteittain.

Alueellisen kestävän kehityksen mahdollistaa ylempi aluekaava, jolla voidaan estää kuntien oman edun tavoittelu kaavoituksessa. Esimerkiksi keskelle peltoa perustettavia automarketteja ei tule sallia.

Liikkumisen vapaus on liikkumisen tarpeen vähentämisen peilikuva. Kun ruokakauppa, kirjasto, koulu ja terveyskeskus löytyvät läheltä, jää aikaa ja energiaa matkustaa kauemmas tapaamaan kavereita. Joukkoliikenne antaa esimerkiksi sokeille ja lapsille mahdollisuuden itsenäisempään liikkumiseen. Joukkoliikennettä ja asumista on suunniteltava yhdessä sen alueen tasolla, jolla ihmiset tosiasiallisesti enimmäkseen liikkuvat, kuntarajoista riippumatta.

Julkisesti tuettua joukkoliikennettä — esimerkiksi tilausautopalveluna — tarvitaan myös haja-asutusalueilla. Tiheämmän asutuksen alueilla ja suurten asutuskeskusten välillä on ympäristösyistä sekä liikenteen sujuvuuden kannalta järkevintä panostaa raideliikenteeseen. Lentoliikenteen polttoaineen on maksettava vähintään saman verran kuin muissakin liikennemuodoissa.

Joukkoliikenne on myös aikapolitiikkaa. Parhaimmillaan se vähentää ihmisten tarvetta kököttää yksin autoissaan ruuhkissa ja lisää mahdollisuuksia viettää aikaa yhdessä muiden kanssa tai omissa puuhissaan.

3.6 Terveyden edistäminen

Nykyinen terveydenhuoltojärjestelmämme pyrkii reagoimaan sairauksiin terveyden ylläpitämisen sijaan. Koko väestön terveydestä onkin huolehdittava säännöllisillä terveystarkastuksilla.

Työterveysjärjestelmä tulee siirtää yksityisiltä toimijoilta kokonaan julkiseen terveydenhuoltoon. Heikentyneestä terveydenhuollosta kärsivät sitä eniten tarvitsevat, työkyvyttömät ihmiset.

Mielenterveyspalveluihin on panostettava riittävästi. Terapiaan ja muihin mielenterveyshoitoihin on päästävä riittävän nopeasti. Lääkkeillä ei tule korvata inhimillistä apua ja tukea.

Ravintovalintoja voidaan ohjata verotuksella suuntaan, joka ylläpitää terveyttä. Ihmisillä tulee kuitenkin olla aina oikeus myös epäterveellisiin valintoihin. Päihteiden käyttöön ja niiden terveysvaikutuksiin vaikutetaan tehokkaimmin säätelemällä niiden saatavuutta ja hintaa.

Esimerkiksi alkoholi- ja tupakkaverotus vähentää päihteiden kulutusta ja kerää samalla verorahoja. Emme kannata päihteiden saatavuuden helpottamista kuten viinien tuomista ruokakauppoihin.

Minkään päihteiden käyttämisestä tai pienimuotoisesta hallussapidosta ei kuitenkaan tule rangaista. Rangaistavuus ennaltaehkäisee päihteiden käyttöä marginaalisesti, mutta voi myös estää avun hankkimista. Päihteiden käytön ongelmat liittyvät niiden haitallisiin vaikutuksiin käyttäjille ja rikollisuuskäyttöön. Käytöstä rankaisemalla ei vähennetä näistä kumpaakaan, vaan päinvastoin lisätään syrjäytymisvaaraa ja kavennetaan käyttäjien mahdollisuuksia asioida rikollisten sijaan viranomaisien kanssa. Päihteiden laittoman myynnin, salakuljetuksen ja tuotannon myyntiä varten tulee säilyä rangaistavina.

3.7 Kulttuuri ja osallistuminen

Ihmisillä on tarve kuluttaa ja tuottaa kulttuuria, olosuhteista riippumatta. On mahdotonta luoda yleispätevää erottelua hyvän tai oikean taiteen ja laaduttoman viihteen välille.

Ihmisten mahdollisuuksia sekä nauttia erilaisista taidemuodoista että tuottaa niitä itse on tuettava. Tähän tarvitaan lyhyempiä työpäiviä, vapaita tiloja ja maksuttomia tai halpoja kulttuuritapahtumia. Hyviä esimerkkejä näistä ovat kirjastot tai sosiaalikeskukset, joissa ihmiset toimivat yhdessä valtaamassaan tilassa.

Taiteellista itseilmaisua ei pidä aidata vain sille varattuihin tiloihin. Katujen ja asumiskeskusten elävöittäminen tuo parhaiten esteettisiä kokemuksia jokaisen saataville. Tämän vuoksi kaikenlaista katutaiteita ja julkisissa tiloissa tapahtuvaa esiintymistä pitää edistää. Yhden taidemuodon, graffitin, leimaaminen rikolliseksi on perusteetonta. Julkisten tilojen estetiikkaan liittyvät konfliktit on kyettävä ratkaisemaan muilla tavoin. Esimerkiksi betoniset alikulkutunnelit ovat graffitien maalaamiseen sopivia kohteita.

3.8 Tieto ja tekijänoikeudet

Tekijänoikeuksien tasapainoa on siirrettävä kuluttajien suuntaan niin, että ostamaansa tuotetta voi vapaasti hyödyntää omaan käyttöönsä. Teknisten kopiosuojauksen lainsuojasta on luovuttava.

Patentteja ei tule myöntää liian kevein perustein. Tuomioistuinten pitää voida määrätä patentin haltijan lisensoimaan ideansa kilpailijoiden käyttöön tiettyä hintaa vastaan. Patentoitujen keksintöjen, kuten lääkkeiden, luovuttaminen voi myös olla keino antaa kehitysapua.

Julkiset tietopalvelut on toteutettava ohjelmistoilla, jotka toteuttavat avoimia standardeja. Usein tähän tarkoitukseen parhaita ovat avoimen lähdekoodin ohjelmistot.

Kansalaisilla on oltava oikeus yksityisyyteen. Mitään kansalaisten toimintaa seuraavia valvontajärjestelmiä ei tule rakentaa sen varaan, että valvojat ovat hyviä ja oikeudenmukaisia.

4 Demokratia ja rauha

Demokratian tavoite on vallan jakaminen ja hajauttaminen. Vihreässä politiikassa jokaisella on oikeus osallistua päätösten tekoon sekä vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäristöönsä. Vaikuttamisen keinot ovat kaikkien ulottuvilla ja jakautuvat tasaisesti. Alhaalta rakentuva demokratia tukeutuu omaehtoiseen toimintaan, luovuuteen ja yritteliäisyyteen. Demokratia merkitsee ihmisten kokemusten, mielipiteiden ja toiminnan kunnioittamista silloinkin, kun on itse eri mieltä.

Materiaalinen toimeentulo ilman mahdollisuutta vaikuttaa ympäristöönsä ja omaan elämäänsä on vankeutta. Vastaavasti mahdollisuus äänestää alkaa kuulostaa tyhjältä oikeudelta, jos lapset eivät pääse kouluun eikä vanhemmilla jää töiden jälkeen aikaa perehtyä yhteisiin asioihin ja vaikuttaa niihin.

Vallan tasa-arvoinen jakautuminen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus kytkeytyvät erottamattomasti yhteen. Kestävä rauha perustuu oikeudenmukaisuuteen ja demokratiaan.

Väkivallaton kansalaistottelemattomuus, jolla pyritään tekemään jokin oikeusjärjestelmän epäkohta näkyväksi ja muuttamaan sitä, on suotavaa alhaaltapäin rakentuvaa demokratiaa.

4.1 Suora ja edustuksellinen demokratia

Ihmisillä on oltava mahdollisuus vaikuttaa kaikkien niiden yhteisöjen toimintaan, joissa he ovat mukana. Nykyisiä asukkaita on kuultava, kun alueille rakennetaan uutta. Päätöksenteon on oltava läpinäkyvää. Virallisten päätöksentekotilaisuuksien, kuten eduskunnan valiokuntien ja kunnanvaltuustojen budjettineuvottelujen, on oltava lähtökohtaisesti julkisia.

Demokratia ei ole demokratiaa ilman todellista valtaa. Jollei nuorisovaltuustoille ja leikkiparlamenteille saada todellista valtaa, täytyy ne lakkauttaa ja vapautuneet resurssit siirtää vaikka toimiville oppilaskunnille.

Sitovien kansan- ja jäsenäänestysten järjestämisen on oltava mahdollista niin kunnassa, yhdistyksissä kuin puolueissa. Tietyllä määrällä kansalaisia pitää olla mahdollisuus vaatia kunnallisen tai valtiollisen kansanäänestyksen järjestämistä.

Vaalirahoituksen on aina oltava läpinäkyvää ja sille on asetettava katto. Vaalijärjestelmän on perustuttava siihen, että yhdellä äänestäjällä on yksi yhtä vahva ääni vaalipiiristä riippumatta.

Sähköisen äänestämisen on perustuttava avoimuuteen. Etä-äänestämisessä vaalisalaisuus on pystyttävä varmistamaan. Äänestysohjelmisto tulee toteuttaa avoimella lähdekoodilla.

4.2 Globaali demokratia

Kansainvälinen talous, ympäristökriisit ja aseellisten konfliktien ennalta ehkäiseminen vaativat ylikansallista päätöksentekoa. Globaalin vastuun ja demokratian ydin on aina valmius tinkiä omista asemista, jos sen avulla voidaan edistää laajemman kokonaisuuden etua.

Globaali toimintaympäristö vaatii demokraattista globaalihallintoa. Maailmanlaajuisen kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen vaatii ylipäänsä kaiken mahdollisen yhteistyön tiivistämistä, esimerkiksi alueellisia kansanäänestyksiä.

Demokratiakehityksen kannalta kaikkein tärkein tehtävä on YK-järjestelmän kehittäminen. Maailman sosiaalifoorumi ja siihen liittyvät alueelliset foorumit ovat tällä hetkellä todennäköisesti globaalin kansalaisyhteiskunnan kattavin areena ja siksi niitä on syytä vahvistaa.

Kansainvälinen valuuttarahasto IMF ja Maailmanpankki toimivat ääni per dollari-periaatteella ja ovat erittäin epädemokraattisesti johdettuja. Kummankin järjestön äänivaltaa on demokratisoitava voimakkaasti tai tilalle perustettava uudet järjestelmät. Maailman kauppajärjestö WTO:ta tulisi uudistaa niin, että kehitysmaiden neuvottelukyvystä huolehditaan, neuvotteluissa ei edetä liian nopeasti ja kehitysmaalle annetaan lupa suojata omia talouksiaan.

YK-järjestelmän alaisuuteen on perustettava maailman ympäristöjärjestö. Ympäristöjärjestölle on annettava selkeä oikeus taloudellisiin pakotteisiin ympäristöä tuhoavia valtioita kohtaan esimerkiksi tullien muodossa.

4.3 Euroopan Unioni

Paras vaihtoehto EU:n kehittämiseksi on federalismi eli yhtenäistämiskehityksen tukeminen. Poliitiikan Euroopan-laajuisen yhtenäistämisen ei tule tarkoittaa esimerkiksi sosiaalipolitiikan heikentämistä Suomessa. EU:n on oltava globaalin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, ympäristöongelmien ratkaisemisen ja rauhan ylläpitämisen väline.

Europarlamentin asemaa EU-asioiden käsittelyssä on vahvistettava. Kansallisia kantoja EU-asioihin on käsiteltävä avoimesti parlamenteissa, ei suljettujen ovien takana. Unioniin liittymisen tulee olla mahdollista kaikille demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sitoutuneille Euroopan valtioille. Mikäli Turkki pystyy täyttämään nämä EU:n ehdot, sen jäsenyys olisi arvokas silta Euroopan ja Lähi-idän välillä.

4.4 Konfliktit ja sodat

Rauhan rakentamisen ja väkivaltaisten konfliktien ennaltaehkäisyn on oltava ulko- ja turvallisuuspolitiikan lähtökohtana. Rauha ei tarkoita vain sodan poissaoloa, vaan kestävä rauha syntyy oikeudenmukaisuudesta ja demokratiasta.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan on perustuttava maailmanlaajuiselle, laajalle turvallisuuskäsitykselle. Ilmastopolitiikka, kehitysyhteistyö, kansainvälinen kriisinhallinta ja globaalin demokratian rakenteiden vahvistaminen on nostettava ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskiöön.

Suomen ei pidä hakea Naton tai muiden sotilasliittojen jäsenyyttä. Suomen on vahvistettava osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan ja erityisesti siviilikriisinhallintaan. Kriisinhallintaan osallistumisen on perustuttava kansanmurhan estämiseen ja ehkäisemiseen, konfliktin poliittisen ratkaisun mahdollisuuden tukemisen ja globaalin vastuun kantamiseen.

Suomen on siirryttävä yleisestä asepalveluksesta valikoivaan asepalvelukseen. Asevelvollisuuden on koskettava kaikkia sukupuolesta riippumatta. Palveluun kutsuttaisiin arpomalla koko ikäluokasta selvästi nykyistä pienempi osuus.

Palveluksesta tulisi voida myös kieltäytyä ilman sanktioita. Aseellisesta palveluksesta on voitava kieltäytyä myös sodan aikana. Totaalikieltäytyjien vankilatuomioista on välittömästi luovuttava jo nykyisen palveluksen puitteissa.

5 Oikeus elää omana itsenä

Yhdenvertaisuuden edistäminen ei ole vain syrjimättömyyttä, vaan aktiivista moninaisuuden näkyväksi tekemistä ja myönteisten kokemusten ja mielikuvien tukemista. Vihreän feminismin tavoitteena on jokaisen mahdollisuus elää elämäänsä omista lähtökohdistaan käsin eikä ulkopuolisten määrittelemien, sukupuoleen liitettävien ahtaiden seinien sisällä.

Asettamalla viranomaisen valvomaan yhdenvertaisuuslainsäädännön toteutumista saadaan näkyvyyttä syrjintätapauksille. Lainsäädännössä eri syrjintäperusteiden on oltava samalla viivalla. Nuoren syrjiminen hänen ikänsä vuoksi on yhtä väärin kuin heteron syrjiminen hänen seksuaalisen suuntautumisen vuoksi.

5.1 Sukupuolten tasa-arvo, seksuaalisuus ja perhe

Me kyseenalaistamme ja haluamme purkaa nykyisen sukupuolijärjestelmän. Yksilöiden erilaisuus on tärkeämpää kuin sukupuolten. Myös yksilöillä, jotka eivät koe itseään naiseksi tai mieheksi, on oikeus näkyä yhteiskunnassa, ilmaista sukupuoltaan haluamallaan tavalla ja elää ilman syrjintää. Eri sukupuolilta ei kuitenkaan saa sulkea silmiään, vaan on tärkeää nähdä, miten eriarvoisesti ihmisiä tällä hetkellä kohdellaan todellisen tai oletetun sukupuolen perusteella.

Vanhemmuuden kustannukset on jaettava kaikkien työnantajien kesken. Yhtiöiden hallitukseen tarvitaan sukupuolikiintiöitä. Vanhempainvapaat on kiintiöitävä niin, että kummallekin vanhemmalle korvamerkitään yksin kuusi kuukautta. Lainsäädännön tulee kieltää seksuaaliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla.

Biologisen ja fyysisen sukupuolen korjaamisen tulee olla maksutonta. Intersukupuolisten lasten sukuelinten leikkely ilman terveydellisiä perusteita pitää lopettaa.

Vallitsevaa yksipuolista miehen mallia on avarrettava. Nykyinen asevelvollisuusjärjestelmä syrjii perusteettomasti miehiä ja ylläpitää mallia, jossa miehen tulee hyväksyä väkivallan käyttö ja hierarkkinen toimintamalli.

Ihmisten tulee saada itse määritellä perheensä. Avioliittolakia on muutettava siten, että laki ei määrittele puolisoien sukupuolta eikä lukumäärää. Samaa sukupuolta olevilla pareilla tulee olla täysi adoptio-oikeus. Adoptio- ja etävanhemmilla tulee olla oikeus samoihin etuuksiin kuin muillakin vanhemmilla. Vapaaehtoisen lapsettomuuden tai sinkkuuden on oltava yhteiskunnassa yhtä arvokkaita valintoja kuin perheen perustaminen tai parisuhteessa eläminen ovat.

5.2 Kielet

Kotimaista kieli- ja kulttuuriperintöä on vaalittava. Ruotsin sijaan yhtenä vaihtoehtona toisen kotimaisen kielen opiskeluun tulee olla voimakkaasti venäjänkielisillä alueilla venäjä ja saamenkielisillä alueilla saame. Maahanmuuttajille, jotka eivät ennestään osaa suomea eivätkä ruotsia, tulee riittää jommankumman opiskelu.

Omakielisiä palveluja on saatava kaikilla kotimaisilla kielillä. Häviämässä olevien inarinsaamen ja kolttasaamen säilyminen on turvattava. Romanikielen opetustarjontaa on lisättävä ja kannustettava romanilapsia oman äidinkieltensä opiskeluun ja käyttämiseen.

5.3 Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajilla tulee olla samat mahdollisuudet elää itsenäistä elämää ja sama velvollisuus kantaa vastuunsa kuin muillakin ihmisillä. Erilaiset kulttuurit ja elämäntavat on aina sallittava niiltä osin, kuin ne eivät ole ristiriidassa oikeusjärjestelmän kanssa. Oikeusjärjestelmää vastaan rikkomisen esimerkiksi tyttölapsia silpomalla ei ole hyssyttellen kohdattava kulttuurinen erikoisuus, vaan ongelma, joka täytyy korjata.

Kannatamme kaikille kuuluvaa oikeutta kielikoulutukseen sekä sekoittavaa asuntopolitiikkaa, jossa erilaisista taustoista tulevat ihmiset elävät samoilla alueilla. Mikäli subjektiivinen oikeus ei riitä houkuttelemaan erityisesti maahanmuuttajanaisia kielikoulutuksen pariin, kielikoulutus pitää säätää pakolliseksi kaikille Suomessa pysyvästi asuville.

5.4 Vammaiset

Vammaisen ihmisen on voitava olla ensisijaisesti kaikkea muuta kuin vammainen: työntekijä, perheenjäsen, vaikuttaja tai aktiivinen kansalainen. Vammaisuuden on voitava olla osa yksilön moninaista identiteettiä.

Uusien, julkisten sisätilojen lisäksi vammaisille ihmisille kuuluu oikeus nauttia yhteisestä kulttuuriperinnöstä, kyläillä ja kulkea ihmisten ilmoilla tai luonnossa. Joukkoliikenteen on oltava sellaista, että sitä voi käyttää pyörätuolilla tai rollaattorilla liikkuva, kuuro tai sokea. Tiedon on oltava saavutettavissa erilaisilla apuvälineillä.

Jotta vammaiset voisivat muiden tavoin valita asuinpaikkansa, tarvitaan riittävästi tukipalveluita, kuten henkilökohtaisia avustajan, kuljetuspalveluita, tulkkausta tai kuntoutusta.

5.5 Eläimet

Meidän on vältettävä kärsimyksen tuottamista muille eläimille. Esimerkiksi nykyisen lainsäädännön asettamat tuotantoeläinten eläinsuojelulliset minimivaatimukset ovat täysin riittämättömiä. Pidemmällä aikavälillä eläimiä yksipuolisesti hyväksikäyttävät toimintamuodot on lakkautettava.

Turkistarhaus on lopetettava ja tarhaajien uudelleen työllistymistä tuettava. Myös ulkomailla tuotetut turkikset on asetettava tuontikieltoon. Eläintarhoissa ei tule pitää muita kuin

uhanalaisia tai vaarantuneiksi luokiteltuja eläinlajeja. Eläimille kärsimystä aiheuttava käyttö viihteessä ja kilpaurheilussa tulee kieltää.

Nykyiset eläinkokeet tulee sallia vain, mikäli on hyvä syy uskoa, että koetilanteessa tuotetulla kärsimyksellä voidaan myöhemmin välttää huomattavan suuri määrä kärsimystä, eikä vaihtoehtoista testaustapaa ole. Kosmetiikan eläinkokeet tulee lopettaa. Vaihtoehtoisia koemenetelmiä on tuettava voimakkaasti.

Eläinsuojelurikosten rangaistuksia on kovennettava. Pysyviä eläintenpitokieltoja tulee määrätä nykyistä herkemmin ja niiden valvontaa on tehostettava.

5.6 Uskonnot

Valtion ei tule suosia mitään katsomusta toisen kustannuksella. Millään uskonnollisella yhdyskunnalla ei tule olla erityisasemaa. Kuitenkin esimerkiksi evankelis-luterilaisen kirkon laaja kokemus diakoniatyöstä kannattaa hyödyntää myös kirkon ulkopuolella. Hautausoimi tulee siirtää kunnan tehtäväksi. Uskonnonopetus on korvattava kaikille yhteisellä yleisellä katsomusaineella.

5.7 Sivistys ja koulutus

Maksuton, kaikille avoin koulutus on osa demokraattista yhteiskuntaa. Koulutus ja sivistys ovat yhteiskunnallisen osallistumisen ja itsenäisen ajattelun perusta. Koulutus on itsessään tärkeä ja merkityksellinen asia, ei vain väline.

Peruskoulun opetusryhmien kokoa on pienennettävä. Ryhmäjakoja tasoerojen pohjalta ei tarvita eikä peruskoulujen erikoistuminen ole tarpeen. Emme kannata eritasoisten oppilaitosten luomista esimerkiksi ranking-listauksilla. Opetussuunnitelman ja opetuksen on tuettava nuoren kasvua itsenäiseksi ja itseensä luottavaksi, muita kunnioittavaksi ihmiseksi. Koulupäiviä ei pidä pidentää nykyisestä eikä kouluunmenoikää aikaistaa.

Peruskoulun opintojen ohjausta on parannettava, jotta oppilaat saavat hyvät valmiudet kouluttautua eteenpäin. Jokaiselle nuorelle on taattava toisen asteen koulutuspaikka. Ketään ei kuitenkaan pidä pakottaa jatkamaan opiskelua heti peruskoulun jälkeen.

Koulutusjärjestelmän duaalimalli, jossa on erikseen ammatillinen sekä sivistyksellisetutkimuksellinen reitti, on säilytettävä. Koulutuksen on pysyttävä maksuttomana kaikille. Myös keskiasteen ja korkeakoulutuksen maksuttomuus on kirjattava perustuslakiin.

Mikään koulutusvalinta ei saa sulkea pois toista koulutuspolkua tulevaisuudessa. Kaikkia koulutusreittejä pitkin on voitava edetä korkeakouluihin asti.

Koululaisten, opiskelijoiden, opettajien, tutkijoiden sekä muun henkilöstön mahdollisuutta vaikuttaa oppilaitoksen päätöksentekoon on lisättävä. Korkeakouluissa kolmikantainen edustus on säilytettävä myös korkeimmalla päätöksenteon tasolla.

5.8 Vapaus liikkua

Uskomme, että vapaa liikkuvuus rajojen yli ja niiden sisällä tuottaa vähemmän ongelmia kuin liikkuvuuden rajoittaminen. Tavoitteena on oltava liikkumisen esteiden purkaminen. Oikeus vapaaseen liikkumiseen kuuluu jokaiselle.

Paperiton siirtolaisväestö, ihmissalakuljetus ja -kauppa sekä lukuisat rajakuolemat ovat suoraa seurausta liikkumisen mahdollisuuksien estämisestä. Euroopan kansalaisuus on avettava kaikille Euroopan unionin alueella eläville.

Tarvitaan lisää väyliä lailliseen maahanmuuttoon sekä viisumivapautta, jotta esimerkiksi tutkijat, taiteilijat ja nuoret pystyvät liikkumaan helpommin rajojen yli. Siirtolaisia ei saa sulkea säilönotokeskuksiin. Ihmisiä ei pidä koskaan karkottaa maasta.